

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРИВАТНОГО ПРАВА І ПІДПРИЄМНИЦТВА
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

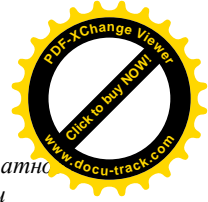
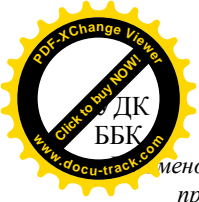


Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин

Збірник наукових праць

За редакцією доктора юридичних наук,
академіка Національної академії правових наук України В. В. Луця

Київ
2012



мендовано до друку вченою радою Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва Національної академії правових наук України (протокол № 10 від 24 жовтня 2012 р.)

Редакційна колегія:

Крупчан О. Д. – директор Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України, академік НАПрН України;

Луць В. В. – завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України;

Васильєва В. А. – в.о. завідувача Лабораторії проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України, директор Юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор;

Саракун І. Б. – старший науковий співробітник Лабораторії проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва НАПрН України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник.

Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин (21–22 вересня 2012 р., м. Івано-Франківськ) [текст]: Всеукраїнська науково-практична конференція: Збірник наукових праць / Ред. кол.: О. Д. Крупчан, В. В. Луць, В. А. Васильєва, І. Б. Саракун. – К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012. – 166 с.

ISBN

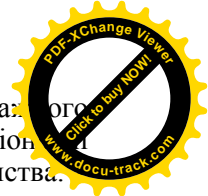
У збірнику узагальнено матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин», організованої Науково-дослідним інститутом приватного права і підприємництва НАПрН України, Лабораторією з вивчення проблем корпоративного права Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, Юридичним інститутом Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, яка пройшла в м. Івано-Франківську 21–22 вересня 2012 р. Наукові праці присвячено теоретичним та практичним проблемам врегулювання корпоративних відносин; врегулюванню правового статусу суб'єктів корпоративних відносин; питанням заснування, реорганізації та ліквідації корпорацій; вдосконаленню державного регулювання корпоративного сектору.

Видання розраховане на правознавців, суб'єктів нормотворчої діяльності, широкое коло осіб, які цікавляться питаннями вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин.

За достовірність інформації, що міститься в друкованих матеріалах, несуть відповідальність автори.

© Автори, 2012.

© Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012



Кравчук В. М. Проблеми реалізації та захисту переважної частини прав на придбання акцій за Законом України «Про акціонерні товариства» / В. М. Кравчук // Вісник господарського судочинства. 2009. – № 6. – С. 104 – 107.



ПЕРЕХІД КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ ПРИ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

Сіщук Л. В.,

*аспірант кафедри цивільного права Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника*

В умовах розвитку ринкових відносин в Україні значна увага приділяється реорганізації юридичних осіб. Адже реорганізація є одним із процесів, що зумовлює відновлення конкурентоздатності та поліпшення економічного стану таких утворень. При цьому, для ефективної діяльності юридичних осіб, як тих, які були створені первинним способом, так і тих, які виникли в процесі реорганізації, важливого значення набувають корпоративні відносини, що виникають, змінюються та припиняються щодо корпоративних прав. Тому одним із питань, що зумовлює актуальність даної проблематики, є питання про можливість та особливості правонаступництва корпоративних прав при реорганізації.

Чинне законодавство не містить легального визначення поняття «реорганізація». Крім того, як зазначає В. І. Бобрик, немає й цілісного законодавчого підходу до процедури реорганізації юридичних осіб [1]. У правовій літературі, як правило, більшість вчених розглядають реорганізацію як підставу виникнення та (або) припинення юридичних осіб, що зумовлює перехід всього обсягу прав і обов'язків від юридичних осіб, які існували раніше (правопопередників) до інших юридичних осіб (правонаступників) [2, с. 482]. При цьому, основною ознакою, яка розкриває сутність реорганізації є правонаступництво, за допомогою якого забезпечується досягнення очікуваного правового результату реорганізації, а саме – переходу прав і обов'язків від правопопередника до правонаступника, що і обумовлює мету реорганізації.

Оскільки у процесі реорганізації її учасниками є юридичні особи, між якими виникає правонаступництво щодо майна, прав та

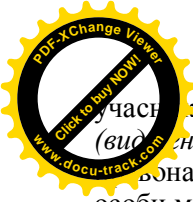


об'єдзків, що переходять, то виникає питання чи буде мати місце правонаступництво щодо корпоративних прав, якими володіють учасники юридичної особи, що перебуває у процесі реорганізації. В. Ломакін зазначає, що значення розміщення цінних паперів, як одного з етапів здійснення реорганізації, полягає в тому, що внаслідок її проведення виникнення корпоративних прав в акціонерів відбувається первинним способом. Обґрунтовується така позиція тим, що закон не наділяє учасників (акціонерів) правом вирішення питання про участь у розміщенні акцій [3, с. 166].

Така аргументація є зрозумілою, але необхідно звернути увагу на інші особливості реорганізації. Слід враховувати той факт, що реорганізація є складною процедурою, яка починає свій відлік з моменту прийняття рішення про реорганізацію на загальних зборах товариства, закінчуючи внесенням до реєстру відомостей про юридичну особу – правонаступника, що вказує на реалізацію корпоративних прав учасника. При проведенні реорганізації товариства, його учасники (акціонери) наділяються та здійснюють такий комплекс корпоративних прав, як: право на участь у загальних зборах; право на отримання інформації; право вимоги обов'язкового викупу акцій акціонерним товариством; право на отримання акцій (часток, паїв) у статутному (складеному) капіталі юридичної особи – правонаступника.

Так, особи, які не мають наміру бути учасниками (акціонерами) юридичної особи – правонаступника мають право на обов'язковий викуп акцій товариством, що передбачено статтями 68, 69 Закону України «Про акціонерні товариства». Акціонери, які на загальних зборах проголосували проти прийняття рішення про реорганізацію, укладають договір з акціонерним товариством про обов'язковий викуп товариством належних йому акцій, що зумовлює припинення корпоративних прав у таких осіб.

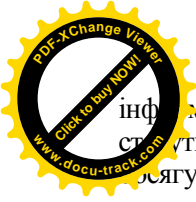
Інша ситуація має місце, коли учасник (акціонер) товариства на загальних зборах проголосував за рішення про проведення реорганізації. У такому випадку, в учасника (акціонера) виникає право на отримання акцій (часток, паїв) у статутному (складеному) капіталі юридичної особи – правонаступника. Зокрема, О. В. Бакуліна зазначає, що надання акціонерам товариства, що реорганізується, права на участь у товаристві, що створюється у результаті реорганізації, вказує на необхідність забезпечення правонаступництва майнових і немайнових прав, що посвідчуються акціями товариства, що реорганізується [4, с. 24]. Адже, право на участь в управлінні товариством є невід'ємною складовою правового статусу будь-якого



учасника та вказує на наявність корпоративних прав у такій особі (виділено мною – С. Л.) [5, с. 74]. Крім того, теоретична зумовленість правонаступництва корпоративних прав при реорганізації юридичної особи має важливе практичне значення.

По-перше, наявністю правонаступництва обґрунтовується правова природа конвертації акцій (обміну часток у статутному капіталі товариства). Сутність конвертації, загальному розумінні, полягає в заміні уже розміщених цінних паперів на цінні папери, що будуть розміщуватися [3, с. 152]. Якщо виходити з того, що при реорганізації виникає правонаступництво щодо прав учасників, які посвідчуються акцією, то мета здійснення конвертації стає зрозумілою – це оформлення правонаступництва [6, с. 35]. У п. 1. 8 Положення про порядок реєстрації випуску акцій та інформації про їх емісію під час реорганізації товариств (далі – Положення) також зазначено, що при емісії акцій під час реорганізації товариства продаж акцій не здійснюється, що вказує на неможливість набуття статусу акціонера особою, яка не була учасником юридичної особи – правопередника. Тому виникнення та реалізація корпоративних прав акціонера в юридичній особі, що перебуває у процесі реорганізації, є гарантією похідного набуття таких прав акціонером у юридичної особи – правонаступника.

Особливістю конвертації акцій при реорганізації також є те, що при здійсненні конвертації може виникнути необхідність зміни обсягу прав, які посвідчуються акціями. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 81 Закону України «Про акціонерні товариства» зазначається, що порядок та коефіцієнти конвертації акцій визначаються у договорі про злиття (приєднання) чи плані поділу (виділу), умови якого затверджуються на загальних зборах кожного акціонерного товариства, що бере участь у злитті, приєднанні, поділі, виділі або перетворенні. У зв'язку з цим виникає питання: чи не суперечить зміна обсягу прав, які передаються у порядку правонаступництва, правилу про неможливість передати іншій особі більше прав, ніж вона має? Г. С. Васильєв з цього приводу зазначає, що правонаступництву притаманні такі ознаки: 1) при переході права, його сутність і об'єкт залишаються незмінними, обсяг прав, при цьому, може змінюватися, розширюючи чи звужуючи їх залежно від вимог закону; 2) на підставі одних і тих самих фактів, в один і той самий момент, праводавець втрачає ті можливості, які надавало йому суб'єктивне право, а правонаступник набуває їх [7, с. 57]. Із викладеного вище можна дійти висновку, що при реорганізації відбувається правонаступництво щодо комплексу корпоративних прав (права на участь в управлінні товариством, права на отримання



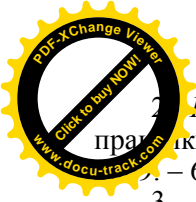
інформації тощо), незалежно від кількості акцій чи розміру статутного капіталі. В такому випадку, йдеться лише про невідчужуваність частки корпоративних прав, що вказує на те, що чим більша частка статутному капіталі, тим більший обсяг, а не комплекс корпоративних прав учасників. Крім того, незважаючи на те, що особливості конвертації акцій передбачені у договорі про злиття/приєднання (плані поділу/виділу), такий процес є результатом діяльності акціонерного товариства, що перебуває у процесі реорганізації, яка охоплює низку послідовних дій. Тому, набуття статусу акціонера здійснюється відповідно до закону після внесення відповідних змін до реєстру в день державної реєстрації юридичної особи – правонаступника.

По-друге, корпоративне правонаступництво є критерієм, що відмежовує реорганізацію від інших способів правонаступництва [6, с. 39]. Так, при придбанні контрольного пакету акцій акціонерного товариства до особи, яка виявила намір їх придбати, переходять корпоративні права в межах діючого товариства. У разі прийняття рішення товариством про відчуження певного майна (майнового комплексу), правонаступництво відбувається тільки щодо прав та обов'язків на таке майно. При реорганізації виникає правонаступництво як щодо майна, прав та обов'язків, які переходять від юридичної особи (правопередника) до юридичної особи (правонаступника) за розподільним балансом (передавальним актом), так і щодо корпоративних прав учасників, які їх набувають внаслідок конвертації акцій (обміну часток (паїв) у статутному капіталі товариства).

Таким чином, слід зазначити, що правонаступництво при реорганізації є правовою категорією, що зумовлює не тільки перехід майна, прав і обов'язків від юридичної особи – правопередника до юридичної особи – правонаступника, але й розкриває особливості переходу корпоративних прав, що є гарантією захисту прав учасників товариства, які прийняли рішення про проведення реорганізації.

Список використаних джерел:

1. *Бобрик В. І.* Проблеми правового регулювання реорганізації господарських товариств шляхом приєднання / В. І. Бобрик // Вдосконалення правового регулювання корпоративних відносин: Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2009.



2. *Корпоративное право: Актуальные проблемы теории и практики* / Под. общ. ред. В. А. Белова. – М.: Издательство Юристы, 2007. – 678 с.

3. *Ломакин Д. В.* Корпоративные правоотношения: общая теория и практика ее применения в хозяйственных обществах / Д. В. Ломакин. – М.: Статут, 2008. – 350 с.

4. *Бакулина Е. В.* Совершенствование правового регулирования реорганизации хозяйственных обществ: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. юрид. наук: 12.00.03 / Е. В. Бакулина. – М., 2004. – 26 с.

5. *Гуреев В. А.* Проблемы защиты прав и интересов акционеров в Российской Федерации / В. А. Гуреев. – М.: Волтерс Клувер, 2007. – 208 с.

6. *Юдин Д. С.* Правопреемство в корпоративных правоотношениях при реорганизации акционерного общества / Д. С. Юдин // *Российское правосудие*. – 2009. – № 9 (41). – С. 30 – 41.

7. *Васильев Г. С.* Преемство в праве собственности как разновидность сингулярного правопреемства / Г. С. Васильев // *Правоведение*. – 2006. – № 6. – С. 52 – 66.



ЩОДО ПІДВІДОМЧОСТІ КОРПОРАТИВНИХ СПОРІВ

Бутрин Н. С.,

викладач кафедри цивільного права і процесу юридичного факультету Тернопільського національного економічного університету

Актуальність теми пов'язана з тим, що увага законодавця до корпоративних відносин останнім часом значно зростає. На жаль, викликано це не системним реформуванням цих відносин, потреба в якому назріла вже давно, а намаганням терміново зламати типові схеми в роботі сучасних рейдерів.

Проблему корпоративних правовідносин розглядали такі вчені, як: В. А. Васильєва, Н. С. Глусь, Г. В. Кашаніна, О. Р. Кібенко, В. М. Кравчук, Р. Б. Сивий, І. В. Спасибо-Фатєєва, О. М. Вінник та ін.

Одним із таких заходів стало прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення підсудності справ з питань приватизації та з корпоративних спорів» від 15.12.2006 р.